

Raren. Q. 263 (Sb.)

1. wEndo hu, nar ono stjoflo. Ral xi. onto
 2q: ntsa bay
2. miyo VRQ: nt es da blo: m: je: so fajar da
3. alowil sp: na xo memi met ma' sina- of:
 ma' sinar
4. jra: vna es swo: r w: r: rak
5. vptat si: f kre: ja xo bafomalt- bruat
6. dar Sri: nar hadana sple: ntar e: na venar
7. dar ma. va jo sef legda xi: sta le: pona: f
8. en di fa' brig i: r ne: ks to xi: o
9. kum he: i kenjo
10. wi: o: - sadas fe: r fla: zar be: r- flesjar- o
 haejfo (1/2 l.) - on pe: nk (1/4 l.) - o mp: jfo (1/8 l.)
11. bren ostwre: i 'kilo zu: r ki: fo - ki: o jar
 (kersjes)
12. xo hant an hpnar vo: f dre: i litar wi: n
 u: sjadro: nk
13. h: r wo: u mi: s medana knofol slu: o
14. i: f ha. xi kne: i jo: xi: o
15. baf' tu: vront - of: faskol: vront - we: i: ont
 fo: l mi: o jovi: ot
16. i: r be- vru: o dadi: s ne: t met hq: n fajar da
 be.
17. i: s ha. nat ne: t jodu: we: sta
18. we: hadata jodu: o - de: do hq: nt
19. spen - spensjowe: fs - be: i: som
20. kap - mof: s - bay - flo: u w: r: ram (: zwol) -
 verwaard n. b. - w: r: o: be: nat - mv: be: nota -
 pils (algemeen) - samvoljony (eetbare) - ha: i: x -
 vra: s (kikker) - pi: o: al
21. de hi: al bra: ta jansa - of (oud) jansa -
 we: lt ane:
22. i: s je: f dir: s per: tjar
23. da englandar less vof: l o' sefor ar: fbre: i: fo
24. h: r es ma: le: vanont jo: be: i: so w: r: o: da
25. je: f mi: s twre: i - bre: i: stey - bre: i: o: r - dar
 bri: r ksto
26. dat denkma: l ste: tone: t mi: o
27. de ma. hado le: vo wi: nm he: r
28. dar dy: vol esent e: nan hpmal ble: vo
29. da suelkeydar xont met hpnar li: o: rar nota
 me: r jowist
30. ejon ka: n da: x ne: t korma i: one: s fi: o
 das be.
31. da de: ra vre: i: so jan j: r: o stame: l (gerstemeel) -
 dre: nk
32. o kane: t wi: r raka ju: o - o hat pin e: na ka: s
33. ma: x me: o: ns - of: ma: x mijons - on ste: l
 ena be: i: som
34. ne: - ot we: i: ont mi: o jake: jole
35. he: i: s ha. n di: sat twre: i: mo: l jo: rofo
36. di pe: r on es no: xont ri: f - it: es - no: xona
 wi: so (1) h: r: o: n dre:
37. xo xpn: fut nota stak - ot fe: lt
38. xo ha. dama: dasto joha: pa da fe: nojo
 dropt: s klups
39. de. bren dat ne: i: wi: t
40. xo esto he: larda vanda melof kuz: t
41. dar ma. mosij vru: u baf: tsa
42. o des jovi: o rlof e: na wejar to swem
43. o menta sjet omdato - of: wa: lo -
 st: r: rag es
44. wer: o: r moso dova: n da helardan ha: n
 on de: o: r da andar
45. helop me: ons dat bid vph: vo
46. oxo myrar es o xpd: k wi: o ve: raka
47. xo hant jowet wer: ot wikto sprens ka: n
48. dar jarda: ne: rar mos dar bo: m no: x jrefalo
49. ma: r o doesto da venstar ons tso
50. ot fe: g da: to kle: po vce: o: r da vrq: m: r: i: s -
 da hu: m: r: i: s - da vi: i: spar
51. on sprizj - krudalajare: ms - of: vra: i: s jar
 'verspreiden', n. geb - wel o ha. dat forsprakt
 'hij heeft het (nieuus) verspreid' - m: i: s sprizj -
 pa: r: o: t ma: x - on ta: t - of: on b: taram - s: ne: ko

52. di vr^u hab si j^ot ho:r a: f(nija l^oss(1)-
 of: l^oss(2)

53. xi vad^or had^om x^er^os jo:r noj^o su^ol ju^o
 l^oss(1)-of: l^oss(2)

54. i^o ha: n^om d^or va: n^oa: f(j^oro: n^o z^o f^ou^o
 l^ong wa: i^os^or t^oss ju^o

55. va: l vi^oz^o xi: t m^on^or ne: t f^oe: l en des
 jo: j^ont

56. i: d^o p^ol^o x^o p^ot^o f^ol wi^ot

57. d^o br^ou^o t^o f^o st^o: t ne: v^o j^on^o o^or^o v^ont-
 d^or vy: r h^ox^ot

58. e: n^o m^oz^o ex^ot no: x^oss k^o: t f^oe: r me: t^or
 b^o: l t^oss f^oe: l^o

59. di k^oz^o di ly^o b^o evol k^ol^o: r - f^om^o ne: t
 (= "immer niet" = "is 't niet" (2))

60. a: t k^o: g^ot p^o: t^o a: j^on^o s^o t^os

61. du k^o: m^od^or f^om^or - of: i: l^os (eigenl. "ylik" =
altj^o) f^od^or jo: r h^o: i^o o^op^o t^o k^o: r m^os

62. d^or p^o: t^or k^o: t d^o t^o h^or^o j^ot
 vul' k^om^on es

63. d^o has m^os f^oz^o: i^o - evol - of: e: l - d^o k^o: t^os
 nek^os am^os

64. d^o sw^or b^ol^o k^om^o b^o: - of: r^o f^o - t^os^o p^o: r

65. je: s^o hy ne: t k^o: t^o

66. e: i^o s^o t^o: x^o j^on k^o: s

67. xi^o m^o t^o: r es k^o: p^o t^o - a: h^o: r^o k^o f^o: s

68. hy wo: r^o n^o w^or m^on d^o: x^o en^o des m^o
 m^ol^o v^o v^ont

69. d^o t^o f^o j^o n^o l^o f^o: t^o b^o: e: r^o b^os
 f^o d^o ex^on^o b^o: t^o s^o e: j^on k^on

70. f^o e: s^o w^o l^o d^o t^or b^o: r^o v^o d^o r^o e: j^or - of: b^o: r^o f^o-
 d^o r^o e: j^or m^o b^o: r^o f^o b^o: r^o t^o

71. i: s^o h^o: p^o i^o j^on h^o: t^o

72. i: s^o k^o ne: t m^o d^o r^o p^o t^oss wi^o s^o l^og
 f^o m^o ju^o

73. n^o. d^o n^o a: t r^o y d^or k^o f^o s^o n^o v^o r^o t^o p^o: t^o d^o
 a: j^on^o k^o: k^o: r^o: - en^o n^o a: t r^o y d^or (in de namid-
 dag)

74. i: s^o h^o: n^o k^o i: t^o (1) - of: a: b^o s^o j^o (2) - f^o b^o r^o
 a: t v^o n^o v^o: r d^o n^o: n^o - of: v^o e: r d^o ' m^o d^o: x^o - a

75. d^or j^on v^o n^o d^or k^o n^o k^o e: s^o: x^o s^o r^o l^o: d^o: t^o j^o w^o: t^o
 76. w^o: s^o t^o ne: t w^o: n^o n^o k^o: r^o m^o e: i^o s^o r^o - of:
 m^on e: s^o r^o - w^o i^o n^ot

77. di ru^o: x^o h^o: n^o t^o l^o n^o d^o l^o n^o

78. i: s^o l^o: f^o j^o: w^o: t^o d^o v^o: t^o

79. a: t k^o n^o s^o wo: r du: t i^o n^o t^o k^o: s^o j^o d^o: f^o: t^o
 w^o: t^o d^o

80. d^o m^o l^o: f^o d^o u^o: r^o e: n d^o o: r^o u^o

81. k^o: r d^o l^o: t^o r^o s^o e: s m^o d^o k^o l^o r^o f^o j^o n^o v^o j^on^o
 b^o: u^o s^o j^o j^o n^o d^o o^o m^o b^o: r^o u^o m^o l^o t^o s^o p^o l^o k^o

82. d^o e: r^o s^o s^o p^o: r^o u^o s^o u: s^o j^on l^o: j^o r v^o t^o

83. a: b^o l^o: g^o d^o - of: a: s^o r^o z^o: g^o d^o - h^o: e: l - b^o l^o: s^o
 (inf., schreeuwen) - d^o s^o t^o r^o v^o: s^o (strot)

84. d^o l^og ru^o: t^o nek^os and^o s^o e: s j^o: l^o t^o e: n
 ri: s^o d^o: m

85. di h^o: n^o t^or m^o: n^o t^o d^o r^o y v^o: l^o: t^o r^o d^o v^o: s^o

86. d^o e: w^o: s^o j^o: d^o: e: l s^o: f^o d^o b^o: a: e: x^o n^o o^o m^o w^o: s^o

87. i: s^o h^o: n^o d^or k^o l^o n^o a: d^o r^o f^o m^o s^o j^o j^o: t^o - of:
 j^o j^o w^o

88. d^o e: j^o: s^o b^o r^o k^o es k^o: p^o t^o j^o j^o n^o d^o a: n^o n^o
 k^o: v^o: s^o b^o r^o u^o t^o d^o i^o j^o s^o l^o: k^o t^o h^o w^o

89. xi: l^o: i^o s^o wo: r k^o: t^o e: l j^o: r^o: t

90. e: j^on^o s^o: m^o e: x^o d^o d^o b^o: e: i^o s^o t^o

91. a: n^o s^o t^o s^o m^o s^o j^o: r^o: t^o n^o e: j^o k^o n^o

92. x^o q^o a: n^o m^o i^o n^o h^o: r^o: t

93. i: x^o w^o: s^o a: n^o t^o w^o: n^o i^o j^o m^o z^o p^o k^o z^o v^o w^o

94. a: n^o k^o: l^o k^o e: l d^o r^o es j^o: r^o: t^o v^o: r^o: t^o b^o: i: r^o: r

95. i: s^o m^o: s^o o^o s^o b^o l^o: t^o d^o r^o e: n^o h^o: v^o: r^o s^o t^o r^o r^o k^o
 t^o s^o w^o: t^o d^o

96. i: s^o m^o: x^o o^o d^o e: s^o t^o f^o: r^o: r^o e: j^on^o s^o t^o: l^o d^o: u^o:
 of: d^o r^o: r^o

97. m^o: b^o: r^o: r^o - of: m^o: n^o b^o: r^o: r^o - w^o: r^o: r^o m^o: f^o: r^o

98. d^or m^o: l^o: s^o b^o: r^o: m^o: e: t^o a: n^o j^o: r^o: u^o: s^o l^o: r^o

99. di b^o: t^o r^o m^o: l^o: s^o e: z^o d^o n^o m^o z^o: r^o -
 s^o e: k^o m^o d^o r^o m^o e: t^o s^o r^o l^o k^o

101. VÆR ky²sta DE p¹ts tso^uw^e. røp² enon
stont-of: enon u:R (verouderst)
102. mæ ka. n^e-ks f^vrørm x²:r²-dab ek²ns j²sw²
103. de k²p:nt nej on m²ny:t l²3² sp²i:²
104. en i't²a:lj² z²ph²t b²er²af di v²y:r sp²øj²
105. ris'ke:ts²o dis dor²op t²3² d²øj²
106. e bo:m ha:nt²st² st²rk f²aj²on b²ra²k²ømj²øva:r²
107. du. mosti²s os f²l²ts² øns kom² b²øxi:²
108. ø es fan l²ø: v²ø kom² m²ed²an 'ord²ent l²j²ø
byl f²en²øj²
109. di d²ø:r es f²a b²ø: s²on h²ø:r: t²3² j²ø m²a: t
110. øn b²øst²a: d²ø v²r²u² mos ni:²ns k²øns
111. i²f ha. h²e: j²ra:²s j²øxi:²nt m²øt wo:r j²øns
j²u:²ns x²o:m
112. d²øR bro²w²øR m²en²d²øt wi²øR n²øR t²ø d²yr v²øR
t²3² b²ow²
113. b²a: k²ø - i²f b²a: k²ø - du:² b²ek²s - h²i:² b²ek²t² -
b²ek²t² - w²i:²øR b²a: k²ø - (geen imperfekt!) - i²f
ha:n j²ø b²a: k²ø
114. bi:²ø - of: bi:²øns - i²f bi:²ø - du. b²øks - h²i:²ø
b²økt² - w²i:²øR bi:²ø - of: bi:²øns - d²i:²øR bi:²ø:nt -
x²e:² bi:²ø - of: bi:²øns - i²f bo: nom (i²k blood hem) -
i²f ha: nom j²øbo: - of: j²øbo: n - bo:² x²e:² o: r - of:
bo:²ns x²e:² o: r
115. t²ex² k²l²yn²t en²ø f²yn²t
116. h²e:² v²pr²ns m²a: t k²an²st²ø øj²øR j²øld²ø
117. ø ha: t j²ø x²a: t ø d²i:²ø t øns a: mi²f
118. d²ø m²a: t x²a: t d²at h²i:²øR i:²ø t h²ø²
119. øt wo: r² - of: øt j²ø: f - v²ø: f p²ri: x²ø
120. ønd²øR des ø: s l²ij²ø v²ø: l ø: s²øts
121. t²wa:²is²øR k²ø²rt b²ø² - t²k²ø²rt d²at
122. t²h²øj² es n²øR j²ø d²ø: n ø des j²ra: t al²øj² j²ø m²i:²nt
w²i:²øR d²ø
123. m²a j²ø' n² ø: s m²a: t m²ø van d²øR d²ø: l v²øR
m² ø: i
124. d²ad b²l²m²ø w²i:²øR t²øR s²wi:²øR l²i² w²a: s²ø k²øns
125. d²øR p²ast²u:²øR ha: t j²ø²ns w²i:²ø n
126. o: s ø: t h²u: s es a: f²j²ø b²øR ant
127. d²ø m²e: l²øj² sp²ri: d²ø d²ø n u: s d²ø d²e: m²ø (t²øp²øls)
- van d²ø k²ø² - d²øR n²u²R (w²i:²øR)
128. d²øR k²l²st²øR l²ukt v²øR d²ø fl²u:²øR b²øR øk²ø
129. d²ø s²up²ka: r²ø b²om - of: d²ø s²h²øsk²a: r²ø b²om (u²der)
- b²ø: j²ø x²i²f ønd²øR d²øR l²a:²s (1) - of: d²ø l²a:²s (2)
130. d²ø t²sw²e:² d²yt²ø k²o. m²øns ø u: s
131. x²ø ha: nd²øm s²wad²øR b²l²ø: j²ø k²ø. w²ø
132. d²ø t²so:²s es j²ø t d²ø n
133. d²øR s²ni:²ø l²i:²ø t h²u:²ø
134. ø d²øz al²øR h²e:²øR - of: l²øR l²e: n - d²adi²st²øst
l²i:²st²ø m²ø: l j²ø x²i:²ø n ha: n
135. ni. w²pr²ø: r²t w²e:²ø t n²u: øn j²øns (1) - of: øn
j²øns (2) n²øj²st²ø t
136. du:² - i²f du:²ø n²ø t - d²ø:² d²e: x²ø t - h²i:²ø - of:
h²i:²øR d²e: d²ø t - w²i:²øR d²ø n²ø t - d²i:²øR d²ø: d²ø t -
x²e:² d²ø n²ø t - i²f d²ø n²ø t (1) - of: i²f d²ø n²ø t (2) -
d²ø:² d²ø n²ø t - h²i:²ø d²ø n²ø t - w²i:²øR d²ø n²ø n²ø t -
d²i:²øR d²ø n²ø t - x²e:² d²ø n²ø n²ø t - d²ø n²ø j²st²ø t -
d²ø n²ø h²i:²ø t m²øR - of: d²ø n²ø h²i:²øR t m²øR -
d²ø n²ø x²i:²ø t m²øR
137. d²ø: f²ø - ø t²ø: f²m²ø n²ø t ø l²ø - of: ø t²ø: f²k²l²ø k²l²ø
d²øR d²ø: f²st²e: - of: d²ø: f²st²e: n - d²ø s²uldo: t²ø
138. d²ø r²e:²ø - h²i:²ø ø x²ant²r²e:²ø - geen imperf. -
ø ha: t j²ø d²ø: s²ø
139. b²i:²yn²ø - i²f b²i:²yn²ø - d²ø:² b²i:²yn²ø - h²i:²ø b²i:²yn²ø -
w²i:²øR b²i:²yn²ø - d²i:²øR b²i:²yn²ø - x²e:² b²i:²yn²ø - b²i:²yn²ø -
b²ø n h²i:²ø - i²f ha: j²ø b²ø n²ø d²ø
140. lokale Landmaten: øns n²øe: r²ø (22,07 øf
24,04 are; 4 morgen = ± 1 ha) - øn r²ø² (16 m²) -
øns v²u:²ø: s - of: k²wa'd²ra: t fu:²ø: s (1 roede -
16 voet²)
140. lokale Waternamen: d²ø b²a: x² - d²ø
i: t²øR b²a: x² (Itterbach) - d²ø p²iu:²ø l²b²a: x²
(Perio-bach) - d²ø i:²yn² b²a: x² - d²ø w²e:²øR
(Weser of Vesdre)

De naam van deze gemeente in haar eigen dialect is: endə Rø: Rø, soms maakt men wel eens (humoristisch) het verschil tussen Raerə Rø: Rø (= Raeren) en Sätəlsjəns Rø: Rø (= Raeren bij Monschau)

De naam van de inwoners in hun eigen dialect is: də Rø: Røndər

Hun bynaam luidt: də klätəbylə - Een [klätə] is een kleine knikker uit gebakken aarde, [ən bylə] is een "bruidel".

Aantal inwoners op 31-12-1947: 3114.

Taaltoestand. De voornaamste wijlen zijn: dər bē.ɹəf (= Berg) - eɹə d.ɹəf (= Neudorf) - də fəw (Plau) - dər plē. (Pley) - də Rət (Rott) - də lətə (Lotz) - fr.ʊ.sənt (Schöwent) - də 'hunjə (Honien) - də plä:tʃ (Platz) - dər bʊ.ɹən (Born) - də hɹk (Heck) - dər dre:ʃ (Driesch) - tē.fəlt (Eitfeld) - pē.tərsjəns fē.ɹt (Petersensfeld).

Het dialect vertoont weinig lokale verschillen, Berg (= Raeren-dorp) spreekt meer slepend, het dialect van Petersensfeld gelijkt meer op dat van Rötgen (Duitsland) dan op dat van Raeren. Volgens zegsman 1 zou de oudste generatie tongpunt [t] gebruiken, de anderen de luig [R]. Raeren is vooral bekend voor zijn stukadoors [pli.ʔstɔRɔR], zijn metselaars [myRɔR], zijn steenhouwers [ste. hɔjɔR]. Een gedeelte van de bevolking bestaat uit fabriekwerkers die zich meest naar Verriens en Eupen begeven; verder zijn er nog boeren [buRɔ] en heel wat personen die een gemengd bedrijf (werklu + boeren) uitoefenen.

Zegsteden. 1. Michel Kohnemann, 32j.; hier geb.; leraar M.O. te Eupen. Buiten zijn studietijd en de oorlogsjaren verbleef zegsman te Raeren; V. en M. van Aken; spreekt meest Hoogduits, ook heel eens dialect met dorpsklonken.

2. Léon Emonts-Holley, 66j.; hier geb., gepens. spoorwegbediende; verbleef altijd te Raeren; V. van hier, M. van Hammer bij Eichenscheid (D.); spreekt altijd Raerener plat.